

ELŐFIZETÉSI ÁR:
Egész évre . . . 6 korona.
Egyes szám ára 6 fillér.

MEGJELENIK HETENKÉNT EGYSZER:
pénteken és minden törvény-
hatósági bizottsági közgyűlést
megelőző és követő napon.

A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
Városi nyomda.

Ide küldendők a kéziratok és
előfizetési díjak.

KÖZIGAZGATÁSI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Főszerkesztő: **VECSEY IMRE.** * Felelős szerkesztő: **KONCZ ÁKOS.**

Kiadótulajdonos: **A VÁROSI NYOMDA.**

Dr. Magoss György tiszti főügyész véleményes jelentése a Hortobágy tulajdonjogának kérdésében.

Nagyságos Polgármester Ur!

A városi bizottsági közgyűlés 210 - 10,691/1897. sz. határozatával egy bizottságot küldött ki azzal az utasítással és indoklással, hogy ez „A Hortobágy pusztának, a város törzsvagyona eme tényezőjének, mely vagyonrész jelenleg anélkül, hogy valódi céljának tulajdonképen megfelelné, majnem kihasználatlanul hever, jövedelmezőbbé tételét tanulmányozza s hogy konkrét javaslatát az 1898. évi május havi rendes közgyűlés elé terjessze“.

Ez a bizottság 1898 október hó 22-én tartott üléséből ismét egy albizottságot küldött ki azzal az utasítással, „hogy munkálataiba — esetleg idegen szakértők igénybevétele és véleményeik meghallgatása mellett — mindazon alapelveket, melyek e kérdés sikeres megoldására vezetendek és amelyek ezen bizottság további tanácskozmányainak alapjául szolgálhatnak, vegye fel“ s előterjesztését a kitűzött határidőig tegye meg s egyszersmind az akkori tiszti főügyész urat megbizta, hogy a Hortobágy jogtörténeti részét ismertető jelentést adjon be.

A tiszti főügyész jelentése 1899 április hó 13-án, a szűkebb-körű bizottság eljárásának eredményét feltüntető jegyzőkönyv pedig 1902. évi június hónapban beérkezett.

A közgyűlés által kiküldött bizottság ezután 1902. évi június hó 22-én tartott ülésében kimondotta, hogy „kivánatosnak tartja, hogy a Hortobágy pusztából mintegy 10.000 holdnyi terület, a házipénztár jövedelmének gyarapítása végett, szántás-vetés céljaira kiszakittassék“.

Ez a jegyzőkönyv a bizottsági közgyűlés elé terjesztvén, ez 135—8519/1902. sz. határozatával elrendelte, hogy ebben a kérdésben hallgattassék meg a jog- és pénzügyi bizottság, valamint a debreczeni gazdasági egyesület is.

A jog- és pénzügyi bizottság a 10.000 hold terület kiszajátítására irányuló bizottsági véleményt magáévá tette s azt a közgyűlésnek elfogadásra ajánlotta, ellenben a gazdasági bizottság, amely szintén foglalkozott e kérdéssel, valamint a „Debreczeni Gazdasági Egyesület“ is határozottan tiltakoztak ez ellen, sőt a gazdasági bizottság tiltakozását megtoldotta azzal, hogy *tisztázandónak tartja a hortobágyi közös legelőföld tulajdonjogának kérdését.*

Erre méltóztatott nekem az iratokat rövid uton kiadni, azzal az utasítással, hogy a Hortobágy elnevezés alatt ismert pusztarészek tulajdonjogának kérdésében véleményes jelentést tegyek.

S most, amikor ennek a megbízatásnak akarok eleget tenni, annak a véleményemnek és határozott jogi meggyőződésemnek adok kifejezést, hogy a „Hortobágy“ elnevezés alatt foglalt pusztarészek Debreczen sz. kir. város közönségének képezik kizárólagos és korlátlan tulajdonát, hogy mindazok a jogosítványok, amelyek a tulajdonjogban foglaltnak, annak alkatelemeit képezik, mint a birtoklási, használati s a dolog állaga feletti rendelkezési jog, korlátlanul és kizárólagosan Debreczen szab. kir. város közönségének egyetemét, mint jogi személyt illetik meg. És így annak a felfo-

gásnak és véleménynek, mintha a Hortobágyra vonatkozólag a közönség egy része, közelebbről a tanyaföld és házzal bíró polgárok, ha nem is dologi jogi természetű, de személyes, költelmi jogi természetű használati jogosultsággal bírnának, az én véleményem szerint sem jogi, sem ténybeli alapja nincsen.

Alapítom pedig ezt a véleményemet:

I. a telekkönyvi állapotra;

II. azokra a jogi tényekre, amelyek által ezeknek a pusztarészeknek tulajdonjoga megszerzettetett.

I. A Hortobágy elnevezés alatt ismert terület a Debreczen, Pusztá-Ohat, Zám és Máta 1. és 2. számú s az elepi 68. sz. tjkvben foglaltatik.

Mind a három tjkvben az eredeti helyszínelési felvétel alkalmával tulajdonosul az A) lapon „Szabad kir. Debreczen városa“ vétetett föl s így szerepel ma is anélkül, hogy a B) lapon bárki javára bárminemű tulajdonjogi korlátozás feljegyezve lenne.

Ugyancsak az A) lapon a „Nemesi birtok“ megjelölése alatt zárjelben ki van tüntetve az elepi 68. sz. tjkvben ez: „Községi jószág“, a másik két tjkvben pedig ez: „Községi vagyon“.

Azt gondolom, hogy kétségen felül áll s a felett nem lehet vitakozni, hogy egy községnek, városnak jogi személyiségét az abban letelepült s abban illetőséget szerzett lakosok alkotják, hogy maga ez a lakosság a jogi személy. Következésképen minden olyan vagyon, ami a község, a város tulajdonaként van telekkönyvezve, ennek a mindenkor lakosság egyetemének, összeségének a tulajdonát képezi s a tulajdonjogban foglalt jogosítványok ezt az egészet, nem pedig ennek egyik, vagy másik kisebb részét, külön csoportját illetik meg.

Hogy e felfogásom helyességét maga a község tanács is osztotta, annak bizonyosságául szolgál az 1859. évi 53. sz. község tanácsi határozat, melylyel ezeknek az ingatlanoknak az osztrák polgári törvénykönyv 288. §-ára utalással ilyen módon leendő telekkönyveztetése rendeltetett el. E szerint a szakasz szerint pedig a községi jószág az olyan dolog, *mely a község minden tagjainak használatára szolgál*“, községi vagyon pedig az, *melynek jövedelmei a községi költségek fedezésére szánvák.*

De ugyanez jut kifejezésre az 1871. évi 260. sz. közgyűlési határozat eme részében is: »Az ezen haszonvételekbeni tulajdoni jog (külső-belső legelő) Debreczen város mindenkor, más szóval, nem csak most élő, hanem ezután nemzedékről-nemzedékre következő összes közönségét, — a használati jog pedig minden időben az akkor élő közönség tagjait illeti«. »A városi közönség egyes tagjainak azon haszonélvezetekhez joga nem öröklött, vagy szerzett, hanem egyedül ama minőségen alapuló és kizárólag ama minőséghez kötött jog, hogy az illető a város közönségének tagja, mely jog azon minőség keletkezésével önmagától keletkezik s annak megszűntével önmagától megszűnik«.

A telekkönyvi állapot szerint tehát a Hortobágy pusztának kizárólagos és korlátlan tulajdonjoga a várost, mint jogi személyt illeti.

II. De nem jutunk más eredményre azon az alapon sem, ha a tulajdonjog-szerzési tényeket vizsgáljuk. Itt különbséget kell tennünk egyfelől az Elep és Máta, másfelől a Zám és Ohat között.

A mátai 25,874 kat. hold területű pusztára nézve kétségtelenül meg van állapítva, hogy azt Debreczen már a 15-ik században, mint királyi adományt bírta. Valószínűleg ilyen czímen jutott a 2216 holdnyi Elep pusztához. Megjegyzem, hogy az Elep pusztá, ennél jóval nagyobb, de a többi része eredetileg béres föld gyanánt, majd — mint erre alább reá fogok térni — örök tulajdoni joggal a polgárok között osztatott ki s ma ebből a pusztából csak 2216 kat. hold képezi a városunk, mint jogi személynek tulajdonát.

Ellenben az Ohatot és Zámot, a Haláp, Hegyes, Bánk, Fancsika és Monostor pusztarészekkel együtt először 1745-ben vette zálogba a város a kincstártól 30,000 forintért, 80 évre, majd 1808-ban, illetve 1818-ban — lemondva a még hátra volt 17 zálogos évről — 635,385 forint 38 kr. zálogsummáért további 32 évre 1840-ig.

Az egyesség 1808-ban jött ugyan létre, de annak megállapítása, hogy becslés szerint mennyi legyen a zálogsumma, elhuzódott 1818-ig. Ekkor közöltetett a várossal, hogy 635,385 forint és 38 kr. lesz fizetendő. Ez az összeg a béres földek és kaszálók alzálogba adása útján állítottatott elő. Fizetendő volt a zálogsumma első $\frac{1}{3}$ -ad részének előállítására minden nyilas földért 25 forint, — egy boglyá s kaszálóért 4 forint, — ezenkívül az Oeconomica Cassa javára egy nyilas földtől 5 garas, egy boglyás kaszálótól pedig 5 kr. (1818 deczember 24-iki tanácsülés.) Egy 1819 július 21 én érkezett rendelet szerint a feti 635,385 frt. 38 kr.-ba beszámított az a 65,759 form. 7 és fél kr., ami mint zálogsumma azokat a pusztákat eddig terhelte. Mig végre az 1854. évi ápril hó 29-én Debreczenben *„egy részt a magas cs. kir. kincstár, másrészt sz. kir. Debreczen város községe“* között létrejött *„örök eladási szerződés“* szerint *„a magas cs. kir. kincstár sz. kir. Debreczen város községének“* eladta és örök birtokába bocsátotta ezeket a pusztákat *1.004,900 pengő forintokért 46 $\frac{1}{6}$ krajczárokért*, kimondatván a szerződés 2. pontjában hogy: »Jelen örök eladási szerződés az illető cs. kir. megyei törvényszék előtt, *Debreczen város községe részére*, költségére, a hajdani jognak megszerzése végett bevallandó, az e végre rendelt nyilvánkönyvekbe ugyanott beiktatandó leszen».

Mint a tulajdonjog szerzésnek alapját képezett ezen szerződésnek itt idézett szövegéből kitűnik — maga ez a jogügylet sem nyújt semmi alapot arra, hogy ebből a tanya-föld és házzal bíró polgárság a kincstártól megszerzett Zám és Ohat pusztákra vonatkozólag a maga részére valamely különös jogi igényt formálhatna. Jogszerző itt egyedül és kizárólag a község, mint jogi személy.

Tudomásom szerint nem is ebben keresik vélt jogaiknak forrását, hanem abban a tényben, hogy a zálogsummát s később a vételárt, ha nem is egészben, de tulnyomó nagy részben a tanyabirtokos polgárság által befizetett összegekből egyenlítette ki a város.

Ez igaz, — azonban maga ez a tény kellő világításba helyezve, szintén nem nyújt semmiféle jogi alapot arra, hogy akár az akkori tagbirtokos polgárság, annyival kevésbé a mai tanyabirtokosok valami tulajdonjogi igényt formálhattak volna, illetve formálhatnának ezekhez a pusztá részekhez. Mert az az összeg, amelyet a városnak fizettek, vételárát, illetve 1818-ban alzálogsummáját képezte azoknak a tanya-birtokoknak, amiket 1818-ig bérfizetésért, ettől kezdve 1854-ig alzálog czímen birtok-, 1854-ben pedig tulajdonjoggal szereztek meg a várostól.

1818-ig nevezetesen, amikor a város a fentebb megnevezett kincstári pusztákat további 32 évre zálogba vette — a polgárok a közelebb fekvő zálogos pusztákon általuk használt földekért a városnak bizonyos évi bért, censust fizettek, ezért ezeket a földeket »Béres földek«-nek nevezték. Ez a bér *„a közönséges szükségek pótlására“* és azok között azon zálogos földek birtokának megtartására, azaz Auctiok fizetésére fundusul szolgált*. (1813. évi jkv. 106. l.)

Ebben az évben (1818) a kincstárnak 635,385 frt 38 kr zálogsummát kellett fizetni. Ezen összeg nagy részét a város ugy teremtette elő, hogy maga is 32 éves alzálogi szerződésre lépett a béres földek és kaszálók birtokosaival.

Fizettetett pedig egy nyilas föld után 100 frt., egy boglyás kaszáló után 12 frt alzálogsumma.

De ettől az időponttól kezdve megszűnt a bérfizetés, eltűntek a béres földek és ezek helyét az alzálog birtok foglalta el.

A nyilasonkénti 100 frt alzálogsumma fizetése által a béres földek birtokosai megszabadultak az eddigi évi bérfizetéstől s az alzálog summának kamata fejében használták tovább a földet. Nem lehet tehát jogosan azt állítani, hogy az által, mert valaki az Ebesen, Szepesen stb. alzálogba vett a várostól bizonyos földterületet s a város az alzálog summán egy más birtokot vett zálogba — az az alzálogtulajdonos szerezte meg ezt az újabb zálogos birtokot. Fizetéseért ellenértéket kapott másban, nem pedig ebben az új zálogbirtokban. S ha alzálogszerződésének lejártá után tovább nem kívánta volna megtartani a birtokot, — az alzálogba adótól perrel is vissza követelhetné volna az alzálog summát.

Amikor 1854-ben a kincstárral létrejött az örök eladási szerződés: 4. számú határozatával kimondta a község-tanács, hogy »a kincstár által örökösen átbocsátott puszták árának és e mellett a magános családoktól még megszerzendő birtokért eső összegeknek biztosításául is a tanya-földek és kaszálók vétessenek bázisul *és ezáltal az eddigelé szinte ideiglenes jogczímen birt tanya- és kaszálóföldek is örökítettessenek meg“*.

Kijelentette egyszersmind azt is (9. sz. határozat), hogy »aki földjétől és kaszálójától a felülfizetendő összeget teljesíteni nem kívánja, földjét elveszti s az másnak fog át adatni«. A felülfizetendő összeg egy nyilas föld után 200 frban állapítottat meg.

Tetszésére volt tehát bizva kinek-kinek, hogy a megállapított összeg ráfizetése által tulajdonjoggal megszerezze az eddig alzálogban birt tanya-földet, vagy pedig a földet a városnak vissza bocsássa s az alzálog summát felvegye. Bár 92 alzálog birtokos az akkori polgármesterhez intézett beadványában kijelentette, hogy a megörökösítési szerződést nem fogadja el addig, amíg a tanya-föld és kaszáló után legelteségi jog nem biztosíttatik részökre és jogutódaik részére — s mégis amikor ezen követelésükre határozott tagadó választ nyertek és felhivattak, hogy ennek a válasznak tudomásul vételét s azt, hogy a szerződési feltételeket minden legkisebb változtatás nélkül elfogadják — aláírásaikkal ismerjék el, mert különben a birtok elvétetik tőlük s az alzálog summával kell megelégedniök: legnagyobb részök minden vonakodás nélkül aláírta a szerződést. Kettő közülök később drágábban vette meg a földjét, s csak egyetlen egy maradt, aki legelteségi jog biztosítása nélkül nem kívánta megörökíteni földjét, hanem felvette az alzálog summát. Ellenben a többi, mintegy 4830 nyilas földnek a birtokosa élt a megváltás jogával, s zálogos birtokát tulajdonná változtatta által.

(Vége következik.)

Debreczen vízvezetéke és csatornázása.

Irta: Dr. Burger Péter.

— Negyedik közlemény. —

A vízszerezés kérdésének megoldását czélzó tevékenységét városunknak röviden ismertetni, annak mai állását bemutatni lesz továbbiakban feladatom.

Debreczen városa, távol minden nagyobb folyó vagy álló víztől, melyből szűrők által ezirányu szükségletét fedezhetné, mindenkor talajvizekre volt és van ma is szorulva.

Városunk és vidéke talajának laza vizesztő volta és kivált a tőlünk keletre elterülő kissé magasabban is fekvő mértföldre terjedő homokterületek mintegy mesterséges szűrőt képezvén a légköri lecsapódásoknak (eső, hó): alattunk már néhány méterre elég bő talajvizeket találunk. Sok, számos évekig, mindaddig, míg e szűrőterület gyéren lakott és dus növényzetű, erdős volt, tehát a talaj nem inficiálódott oly mértékben és a csapadékok is nagyobb területeken bizonyos álló képességgel birtak, e talajviz elég jól ellátta a lakosság vízszükségletét. De a talajnak a lakosság szaporodása és a kultura fejlődésével megfelelő csatornarendszer hián való fokozott szennyeződése és a csapadékvizeknek a visszabályozó társulatok árkaival való gyors és fenntartás

nélküli levezetésével, azok tisztító árájától megfosztva, e felső talajvizek csökkentek, sűrűsödtek, csaknem élvezhetetlenekké váltak.

Csak természetes ösztönét követte hát városunk, no meg a szükség is szoritotta, hogy ahhoz értők utmutatása szerint kutaival a mélyebb rétegekre hatolt; ott igyekezvén üdőbb, frissebb, bővebb vizet tartalmazó ereket feltárni.

Emez ösztön és szükségesség hozta létre a Zsigmondy-féle sikertelen kísérletet ártézi víz szerzésére, melynek mindazonáltal nem kicsinylendő haszna volt mégis talajviszonyaink és földrétegeink feltárása. Ugy, hogy kivált ennek alapján indult meg a mélyebb 40—50 méteres kutak furása.

Ugy hallom, hogy városunkban ma már több százra rug az ily kutak száma, a 40—60 méter közötti vízrétegből, de azt meg tudom. sőt az utóbbi aszályokban minden kuttulajdonos maga is sajnos tapasztalhatta, hogy e kutak vize sem állandó már, sőt nagyon rohamosan kezd minőségében úgy, mint mennyiségében hanyatlani.

Igen könnyű kitalálni, hogy ennek is azonosak az okai az imént elmondottakkal, a felső talajvízű kutakról, t. i. a felső földrétegeknek mind mélyebbre ható szennyeződése, fertőzött volta. A fertőzött, romlott talaj és szennyvizekkel azok ártalmának leszivárgása és a tisztító vizárokhoz az utóbbi, kivált az ideai aszályban, a Nyirviz, Belviz és Isten tudná milyen létező és nem létező vizeknek lecsapolása által természetes és mesterséges apasztása folytán.

Csaknem matematikai pontossággal kiszámítható, hogy kivált városunk és közeli vidékének szennye eme mélyebb vízréteget, mely mai ugynevezett jó ivóvízű kutainkat táplálja is, teljesen megfertőzi és élvezhetlenné teszi néhány évtized alatt; mert semmiképpen sem gondoskodunk szennyvizeink, emberi és állati ürületeinknek, hulladékainknak, akár ipari vagy mezőgazdasági felhasználása, akár jól öblített csatornahálózat levezetéséről, ártalmatlanná tételéről.

Sajnos, ki kell e város közönségét ama kényelmes tévhitből ábrándítanom, mintha a mai 50—60 méteres kutaink tiszta, állandóan folyó forrásvizet adnának; mert ezeknek vize is csak kissé mélyebben, kissé nehezebben áthatható kékagyag és televényföld rétegek alatt felgyülemelő meglehetősen állott talajvíz, mely a légköri lecsapódásokkal a föld színéről magával ragadott szennyező anyagokkal előbb-utóbb teljesen fertőzve lesz.

E kis kitérés után áttérek a vízforrások tárgyalására. I. Uffelmann tanár, a rostoki egyetem higiéniai intézetének főnöke mondja, hogy némely vizsükében levő vidékeken ártézi kutakat használnak vízszerezésre.

Ezek oly kutak, melyek következő föltételek mellett furatnak:

Szükséges, hogy felül legyen egy víz nem eresztő réteg és ez alatt egy vagy több vizeresztő réteg, de úgy, hogy az utóbbi rétegek valamely közeli vagy távoli hegységre vagy havasokra is felnyuljanak, ahol azonban már ama víz nem eresztő réteg ne fedje és hogy alatta ismét, még pedig igen tömör víz nem eresztő réteg húzódjon. Ugy, hogy e két vízhatlan réteg között a vizeresztő rétegen át ama hegyekből felgyülemlik a víz, mely itt nagy nyomás alatt állandó.

Ha már most ama felső vízhatlan réteget megfurjuk, úgy a nagy nyomás alatt álló és magasabb helyről is vezetett víz bizonyára többé-kevésbé erős és magas függésben fog azon keresztül a felszínre emelkedni.

Ezt nevezzük ártézi kutaknak, melynek vizszolgáltató képessége többnyire igen nagy, hőfoka azonban a kisebb-nagyobb mélységénél fogva többé-kevésbé magasabb; de minősége kitünő, mert alig tartalmaz káros anyagokat és kivált szerves anyagoktól csaknem teljesen ment.

Kétségtelenül az ily víz, ha állandóan és bőven folyó árja van, a forrásvizek között is legelső hely illeti, városoknak vízzel való ellátásánál, vízvezetékek készítésénél; mert ennek tiszta és fertőzetlen voltában beláthatatlan időig bízhatunk, de az is természetes, hogy e vízforrások feltárása és merítése kissé költséges.

Nálunk pedig Debreczenben, hol ily vízréteget feltárnunk sikerült, ez annál költségesebb, mert lejtős, hullámos fekvésénél fogva, meglehetősen magasságban kell a víztartályokat elhelyeznünk, melyekből a vizet elosztjuk.

Ugyanis városunk legmélyebben fekvő részén, a Köntösgátnál és a fűtőháznál akadtak rá első sorban ily mély furású

ártézi vízre, melyhez pedig csaknem 10—15 méter emelkedést mutat városunk földszíne, keleti és északi irányban.

Az itt feltárt vízréteg valamennyi szaktekintély, sőt az országos vízrajzi osztály véleménye szerint is oly nagy kiterjedésű és bővizű folyó vizárat képez, mely a Duna és Tisza vízválasztóján innen fekvő, minden valószínűség szerint, a keleti Kárpátok, a máramarosi havasokból folyton és elég bőven táplálkozva, eléggé korlátolt lefolyással ömlik valahol délen a Tisza medrébe, vagyis egyenesen a tengerbe, itt a kis alföld alatt óriási kiterjedésű medencét képezve, ahol is a víz széles hajlással déli irányt vesz.

Ezt tudva, mi sem állván utjában az ez irányú kutatás és előmunkálatoknak, néhány év előtt, 1897-ben megfuratta városunk a két próbakutat, — melyeken próbaszivattyúzásokat eszközöltetett az országos közegészségügyi mérnöki osztály. — E próbafurások és szivattyúzások eredményéről, s ezek alapján a létesítendő vízmű vázlatával számolt be Farkas Kálmán műszaki tanácsos 1895—1900 »A város tekintetes tanácsának Debreczenben« címzett átiratában.

Mielőtt azonban azt egész terjedelmében közölném, néhány igen fontos általános elvet kell tisztáznom, melyeknek ismerete a vízvezetési és csatornázási tervezet megismeréséhez föltétlenül szükséges.

A Hannoveri Gázkongresszus és utazásom Németországban 1904. évben.

Gyakori jelenség, hogy az emberi tevékenység egy-egy ága, a műszaki tudományok egynemely része koronként elveszti energiáját. Más modernebb, vagy a viszonyoknak megfelelőbb dolog elől háttérbe szorul és ugyszólván elposványosodik, hogy lassanként végkép megszűnjön. De néha az is megesik, hogy valamely véletlen esemény, valamely genialis kutató, vagy szerencsés feltaláló feltűnése új életre kelti a már elalvót, hogy ujult és fokozott erővel törjön aztán előre.

Alig találunk találatot ezen jelenségre, mint a légszuszítógáz. A múlt század első felében keletkezett légszuszítógáz rohamosan hódította meg a világot. Ugyszólván a civilizáció fokmérője lett, hogy a városokban mily mértékben fogyasztják e fölséges anyagot. Annnyira meg voltak elégedve fényével és olcsóságával, hogy felszázadon át meg se kísérelték akármely irányban is a tökéletesítést. De régi törvénye az a világrendnek, hogy aki nem halad, az elmarad. A 80-as években fellendült villamosság hirtelen elnyomta és visszazoritotta a régi kedvenchezet. Az elektromossággal foglalkozó ifjú tudós gárdával nem állotta ki a versenyt a gázgyártásnak boldog nyugalomban tespedő bürokratikus vezetősége. Néhány év elég volt arra, hogy a gázgyártás végkép diszceditáltassék és nem csak hogy új gyárak nem létesültek többé, hanem komolyan fontolóra vették a régiak lebontását és berendezésüknek ócska vasként való értékesítését is.

De a múlt század utolsó évtizedében egyszerre fellépett Auer Károly és a század végére nemcsak régi tekintélyét nyerte vissza a légszuszítógáz, az izzófény alkalmazása által, hanem sokszoros erővel terjedt tovább és nagy perspektívát nyújt a további fejlődésre is. Számokban kifejezve az utóbbi évek alatt a légszuszítógáz emelkedése a villamos fogyasztását erősen túlszárnyalta, olcsósága és jövedelmezősége pedig újra kedvelté tették úgy a fogyasztó, mint a termelésre vállalkozó előtt.

Ugy látszik, a szakférfiak okultak a múlt időkön. A régi megcsontosodás helyett mindenütt az intenzív kutatást, kísérletezést és versenyt látjuk a gáziparban. A tiszta kőszén-gáz előállítását jobb kemence szerkezetekkel, generatorokkal, ferde fekvésű retortákkal, czélszerűbb tisztító gépekkel igyekeztek olcsóbbá és jobbá tenni; majd mikor a folyton dráguló szén a várható eredményeknek határt szabott, az eddig alig hasznosított vizgázt kezdték a tanulmányozás körébe vonni, mind nagyobb-nagyobb sikerrel véve el annak veszélyes jellegét és adva meg annak világító és melegítő képességét. Ezen új irány megszabadítja a légszuszítógázakat a pirszén túltermelés fenyegető gondjától és ha meggondoljuk, hogy 100 kg. legjobb kőszénből csak 30 köbméter kőszén-gázt nyerünk, ellenben 100 kg. pirszén 140—150 köbméter vizgázt ad, rögtön érthető lesz a gázgyárak reménykedése, hogy még sokkal olcsóbb előállításra kerülnek el, mint a mai.

Azonban csalódnék az, aki azt hinné, hogy itt máról holnapra nagy eredmények lennének elérhetők. Minél behatóbb szellemi és anyagi munka fáradozik, annál kevésbé valószínű, hogy rögtönös felfedezések lennének várhatók a küzdés terén. Folytonos és biztos, de lassú és nehéz a haladás. Ha már meg van szerkesztve egy czélszerű generator, holnap

annak jutányosabb előállítására a feladat, azután a termelt gáz fényerejének növelése, mely után ismét annak állandósítására, majd kalorikus értékének emelésére, jobb tisztítására törekszünk, vagy a munkaerő apaszthatását tesszük tanulmány tárgyává és hasonló módon állandó a törekvés a már meglévő szerkezetek és eljárási módok javítására és a legcsekélyebb eredmény sem kicsinylendő, mindenestre megéri a ráfordított fáradságot és költséget. Ha csak egy *tizedrész perccenttel* több gázt tudok a szénből kivenni, az a mi kis gázgyárunknál 500 koronát jelent egy év alatt; ha a tüzelő anyagnak egy ötvened részét megtakaríthatjuk, az 600 korona. Érthető azonban az is, hogy a kísérletezés és haladás terén csak a gazdag és nagy vállalatok járhatnak elől, csak azoknak adatik a mód, hogy nagy műszaki személyzetük, laboratóriumaik és összeköttetések segítségével megbízható eredményeket érthessenek el. A kisebbek csak annyit tehetnek, hogy figyelemmel kísérik és követik az uttorókat. És hogy az egyesek által kivívott eredmények ne maradjanak elszigetelve, hanem teljes egészébe foglaltatván össze, az egész világ érdekeltiségének közkincsévé váljanak, arról gondoskodik a légszeszgyárak páratlan szervezkedése az amerikai, az angol és a közép-európai gázegyletekben.

A gáz- és vízzel foglalkozó szakférjak ezidei összejövetele Észak-Németországban Hannoverben, az előbbi évekről megszokott erős látogatottságnak örvendett. Körülbelül 800 résztvevő gyűlt össze és Német. országon, Ausztrián, Magyarországon és Svájcson kívül főleg a Skandináv államok és keleti Franciaország voltak képviselve erősen, de voltak többen Oroszországból és a Balkán államokból is. Az előki székben Hannover város főkörmányzója ült a német birodalmi kormány képviselőjében.

Az előadások közül megemlíthetem a Schilling Jenő müncheni egyetemi tanárét. A múlt évben kapott megbízást az egylettől beható kiszámítására és kísérleti úton való megállapítására annak, hogy nyilvános helyiségek és főképp tantermek mi módon lennének legjutányosabban és hygienikus szempontokból is legmegfelelőbben világíthatók. A munkálatok, melyek a müncheni gázgyár és elektromostelep közbejöttével végeztek és amelyekben több mérnökön és egyetemi tanáron kívül egy japán tudós, dr. Mijairi is részt vett, a gázizzófény mellett döntenek és pedig annak indirekt felhasználása mellett. Amikor ugyanis az izzótestek *alól* reflektor tükörrel vannak eltakarva és csak a mennyezetre vetített sugarak vízfénye világítja meg a termet. Ez legegyszerűsebb és a szemet legkevésbé bántó árnyéknélküli világítás. Az előadásról készített jegyzetek és vázlatok alapján kísérletet fogok vele tenni én is. Talán az épülő ipariskola lesz alkalmas e célra.

Az izzófény fotometralása a legnehezebb természettani feladatok közé tartozik. K. Kiss József tanár ural többször tapasztaltuk, hogy pontos eredményt lehetetlen volt elérni, aminek oka főképp az izzótestben levő ritka földjének sajátos természetű kisugárzásában rejlik, mely semmi felhasználható fényforrással szemben nem ad skála szerint összehasonlítható intenzitást. Az egylet még 1901-ben, a bécsi gyűlésen kiküldött egy bizottságot alkalmas mérési mód kombinálására. Ez bizony mostanig sem járt olyan eredménnyel, hogy meg letne benne nyugodni. Ellenben a bizottság igen fontos eredményre jutott, mikor kísérletezés közben kétségen felül megállapította, hogy az izzótestek fényereje nemcsak a gáz fényerejétől független, hanem bizonyos határig a kalorikus értéktől is és első sorban az eléggő gáz hőfoka bír rá befolyással. Ez igen nevezetes eredmény, mert a vizgáz, melynek ugy fényereje, mint kalorikus értéke kisebb a kőszéngázánál, éppen magasfokú légési hője által tűnik ki. És a kongresszuson kísérletekkel bizonyították be előttünk, hogy minél több tiszta vizgáz kevertetett a gőszéngázhoz, tehát minél hitványabb lett a keverék, annál erősebb lett az izzótest fénye, az elégségi levegő megfelelő szabályozása mellett. Pl.: egy C. égővel való sorozatnál a max: fényező volt

tiszta kőszéngáznál	80 HK.
90% ₀ +10% ₀ vizgáz hozzáadásánál	82 "
80% ₀ +20% ₀ "	85 "
60% ₀ +40% ₀ "	94 "
40% ₀ +60% ₀ "	100 "
tiszta vizgáznál	104 "

Mivel a levegő osztályozása könnyen meg lesz konstruálható, — már is vannak ilyen égők — nagyot nőttek a vizgáz chanceai. Valamivel nagyobb nyomás lesz ugyan szükséges, a mai minimális 20^{mm} helyett 3^{mm}, de ez pl. Debreczenben nem okozna nehézséget.

A berlini városi gázgyárak vegyészeti osztálya részletes jelentést tett németországi szénfajok használhatóságáról gáztermelési szempontból.

Ránk nézve nem sok haszna van, mi mindenestre az alsó-sziléziai bányákra vagyunk utalva.

Dr. Hoyer hannoveri tanár ismertette a észak-német witzei föld-

olaj forrásokat, mint amelyek olcsó karburáló anyagot fognak szolgáltatni. Minket csak annyiban érdekel az előadás, hogy Máramarosban százsorta gazdagabb forrástelepek vannak és senkise gondol a kiaknázásra és külföldről vesszük azt, ami itthon is megterem.

Hannover város mérnöki hivatalának külön osztálya van, mely fűtési feladatokkal foglalkozik. A gázgyárral és a Körting céggel szövetkezve czélszerű kályhákat, kalszifereket szerkesztettek koxra. A rajzát én is megrendeltem. A kongresszuson tartott előadás szerint kitűnő kihasználása volna a fűtőanyagoknak, más kérdés azonban, lesz-e magyar gyár, amely szállítsa? Hiszen oly rengeteg sok kitűnő dolog van, melynek előállítására nem vállalkozik nálunk senki.

Nagyon érdekes és eredményében ránk nézve fölöttébb megnyugtató volt az a jelentés, mely a vizes és száraz gázórák összehasonlítása és megvizsgálására kiküldött bizottság tett. Tudvalevő, hogy régebben kizárólag csak vizes gázórákat alkalmaztak, indítva azonban ama sokféle kellemetlenségtől, mely az órák után töltésével, főleg azonban befagyásával járt, mint egy 15—20 év óta mindinkább elterjedt a száraz gázórák alkalmazása is és pedig némely gyárosoknál börtömítőmlőkkel, másoknál impregnált szövet-tömlőkkel. Természetes, hogy nagy volt azoknak száma, kik a száraz órákat elvetendőnek jelentették ki. Pontatlannak és romlandónak állították. Tekintve, hogy a száraz órák mind nagyobb mennyiségben gyártottak, szükségesnek mutatkozott, hogy e sok millió értékű szerkezeteknek tulajdonságairól csakugyan hü képet nyerjünk.

A vizsgálattal megbízott csoport dr. Witzek mannheimi vegyész vezetése alatt az egész Németországból nagyszámu jó és elromlott órák szedett össze mindenféle korból, nagyságból és gyárból. Szetszedték, az elkopott részeket vagy hibás helyeket kémiai megvizsgálták és fokozatos igénybevétel, folytonos gyors járatás és vegyi anyagokkal való kezelés által igyekeztek sok év hatását hamarabb elérni. Az eredmény, mint említém, ránk nézve, kik 1900 óta csaknem kivétel nélkül száraz órákat veszünk, igen megnyugtató. A száraz órák átlag pontosabb a vizesnél és tartósságra is bátran versenyezhet vele. Ellenben ugy találták a kísérletezők, hogy csak a börtömítő szerkezetek jók. A szövet-tömlők impregnáló anyaga idővel kiporlik és a gázt áttereszti. Nálunk volt mindenféle, bár véletlenül inkább csak börtömítő gázmérők. Ezentul nem is veszek másformát.

A bizottság egyébiránt funkcióját tovább is folytatja, amennyiben most meg a vizgáznak hatását fogják kutatni és esetleg annak káros hatása ellen valami orvosságot keresni. Szükségtelennek tartom külön hangsúlyozni, hogy a kísérlet alól kikerült szerkezeteket a hannoveri gázgyár műhelyében demonstráció alá bocsátották, hogy mi is lássuk, hogy miféle hibák fordulhatnak gázóráknál elő, mi annak az oka és mivel hárihatók el.

Érdekes, — bár ez idő szerint még praktikus értékkel nem bíró előadás volt a dr. Runge tanáré a Radiumról, szintén mutatványokkal összekötve, a többi előadásról — amennyiben szükséges — jelentésemnek további részével kapcsolatban fogok még szólni; a kongresszus határozatai közül pedig leglényegesebb, hogy az eddigi kísérletező bizottságok gazdag dotációjának fentartása mellett Karlsruheben az egyetemmel és gázgyárral kapcsolatban, a város és állam támogatásával egy kizárólagosan tudományos és kísérletezési célra szolgáló gázgyárat állítanak fel, melyre 70,000 márka évi segély enyvedélyeztetett. Tekintve, hogy vezetését a világhírű tudós, Bunte vállalta magára, kinek laboratóriuma vegyészeti kérdésekben eddig is irányadó volt a gáziparban, igazán nagy reményeket fűzhetünk ez új — mondhatnám — „felsőbb légszész akadémia“ működéséhez.

Első tekintetre feltűnik, hogy a gázgyártás tudományában most a vizgáz kérdése dominál. Főntebb előadtam az okokat is, melyek oly fontosá teszik. Még csak azt a szintén közismert tényt akarom felemlíteni, hogy vizgáztelep rendkívül alkalmas meglévő kőszéngázgyárak kibővítésére, mert akkor a kőszéngázgyár számos alkatrésze további átalakítás vagy bővítés nélkül parallel a vizgáz termelést is felveszi, ekkép aránylag csekély költséggel és területtel a légszészgyár termelő-képességét jelentékenyen fokozhatjuk. A régi ellenvetések, a vizgáz veszélyes volta, rossz világító ereje, csekély kalorikus értéke, már mind megdőlték a teknika haladása előtt, fentebb is említettem rá példát. És ma már mindenki valja, hogy a vizgáz igenis egyenrangú tényező gáziparban, hogy annak gyártása czélszerű, csak az a kérdés mi módon és mikor.

Múlt évi utazásom idején a vizgáz ügyének állását kb. a következő állapotban találtam. Több kisebb-nagyobb gyár saját berendezési módjától eltekintve, főképp háromféle rendszer szerint épültek a vizgáz telepek: 1. Dr. Strache Hugó tanár rendszere. 2. Humphrey—Glasgow rendszer (főképvisezője Pintsch—Berlin). 3. A Delwick—Fleischer féle

szabadalom (főképviseelője a Deutsche Wassergas A. G. és Berlin Anhalti gépgyár).

Ezek közül Strache a vízgáz előállításának minden módjára kiterjeszkedik, tiszta carburálatlan, autocarburált, olajjal vagy benzollal carburált módszerekre. Mindazonáltal úgy látszik, hogy legkevésbé tudott elterjedni, következésképpen nem igen lehet praktikus a szerkezet. Azonban határozott véleményt még sem mondhatok. Elméletileg ismerem a berendezést, sőt a múlt év őszén Strachetól kértem is egy félig-meddig részletes tervezetet Debreczen számára. E szerint meg egyik-másik kollegámnak nyilatkozata szerint ez is elég jó eljárás volna, csak hogy ilyen theoretikus adatok után nem lehet indulni, látni kellett volna ilyen telepet munkában és javítás vagy szerelés közben, erre pedig nem volt elég alkalmam, mivel a Stache féle vízgázgyárak véletlenül úgy a tavalyi, mint az idei utirányomtól messze estek. Tény az, hogy Stache rendszere szerint aránylag igen kevés telep épül.

(Vége köv.)

Debreczeni Jenő.

Közgazdaság.

Vásárok.

— Steiner Jakab jelentése. —

Takarmányműek. A debreczeni terménypiaczon megtalálja az állattartó az összes takarmányműeket, a legjobb minőségtől kezdve egészen a tengeri kőrőg. Nemcsak a változatosság, de a piacra hozott mennyiség — eltekintve az árak alakulásától — is teljesen kielégül keresletet. Találunk ott homokos fekete földi, sőt még magaslatokon termelt takarmányműeket is, de nem találjuk a legújabb fajta és gyárilag készített erőtakarmányt, amelyek melassal többféle néven kerülnek forgalomba.

Itt eltértek kissé tárgyamtól s egy rövid vásári jelentés helyett — a nyert értesülések alapján — ezen erőtakarmányokról akarok néhány megjegyzést tenni.

Erőtakarmánygyár az utóbbi években több létesült az országban. Az előállított anyag és előállításához szükséges anyag mindenik gyárnál változik s így természetes, hogy az előállított anyagnak a tápértéke is változik. Főhasználnak cukorrépa szeleteket, napraforgó magot, olipogácsát, tengeri csutkát, korpát, árpát, esetleg tengerit vagy zabot. Ezen anyagok mintegy össze lesznek főzve s így elegyeltve erőtakarmány név alatt kerülnek forgalomba. Ezen erőtakarmányok a jelen időszakban — amidőn nagy takarmányhiány van — nagy hódítást tettek az országban s pl. a szomszéd Biharmegyének sok birtokosa ilyen anyaggal teletelti állatállományát. Jelen soraimmal czéлом nem az, hogy bírálatot mondjak az erőtakarmányokról — jöllehet arra is reátérek, — de kizárólagosan az a czéлом, hogy a közönség figyelmét komolyan felhívjam ilyen erőtakarmány készítő gyárnak Debreczenben való meg-alapítására. Indokaim a következők:

Elsősorban azért lenne helye Debreczenben ilyen gyár alapításának, mert az összes szükséges nyersanyagok itt igen nagy bőségben kaphatók s beszállítva ezen anyagok a gyárba, átlag métermázsánként a debreczeni gyárnak két koronával kevesebbe kerülnek, mint a budapesti gyárnak. A visszaszállított kész anyagnak az idehozatala métermázsánként ismét két koronába kerül s így kézzelfoghatóan előtünk fekszik, hogy egy debreczeni gyár által előállított erőtakarmány legalább négy koronával olcsóbb métermázsánként, mint a budapesti gyárban készült takarmány. Ha tehát Debreczenben legalább négy koronával olcsóbb egy mm. erőtakarmány előállítása mint Budapesten, akkor az itteni erőtakarmány elhelyezése biztosabb.

Arra a kérdésre, hogy lehetne-e ilyenmü árut Debreczenben és környékén elhelyezni, arra elég példa az, hogy a távol fekvő ilyenmü gyárak elég nagy üzleteket kötöttek, itt és a vidéken. Magában Debreczenben igen sok az állattartó, ki gazdálkodással nem foglalkozik, tehát nem termel semmiféle takarmányműt és ezek nagy tömege szivesen fogja venni az erőtakarmányt, ha ahhoz olcsón hozzájuthat.

Budapesten „Agraria“ név alatt, néhány nagyfuvaros százezer korona alaptőkével ilyen gyárat alapított, hogy első sorban a saját szükségletüket fedezzék. Rövid egy évi fennállás után már egy fiókgyárat is felállítottak és fedezik nemcsak a maguk lovainak szükséges adagot, de igen kiterjedt szállításuk van az ország minden részébe és igen nagy hasznot tudnak felmutatni.

Debreczenben működő ilyenmü gyár veszélyes vetélytársa lenne az országban működő összes gyáraknak, mert itt a beszerzett anyag olcsóbb, az elhelyezés innen olcsóbb. — Ha az állattartó azt fogja látni, hogy állatjai ezt szivesen eszik s ennek beszerzése olcsóbb $\frac{1}{3}$ -dal a tengeri vagy zabnál, akkor szivesen fogja ezt venni. Megeszi az erőtakarmányt minden háziállat s jövőben nagy szerepe lesz ennek az állatok eltartásánál.

Piaczi áraink a takarmányműekből következőképen alakultak:

Luczerna, elsőrendü mm.	10 K — f
Luczerna, másodrendü „	9—8 K — f
Bükköny „	7 K — f
Lóhere „	8 K — f
Takarmány szalma „	4 K — f
Répa „	1 K 60 f
Árpa „	14 K — f
Zab „	14 K — f
Ó-tengeri „	16 K 80 f

Uj-tengeri mm. . . . . 16 K — f
Csöves tengeri „ . . . . . 9 K 80 f

Sertésvásár. A kis földhajtásnak meg volt a helyi piacon az az eredménye, hogy az árak 6—8 fillérrel szilárdultak. Fizettek 106 tól egész 110 fill-ig, sőt kivételes prima áruért fizettek 112 fill. Elkelt 680 drb.

Marha- és lóvásár. Földhajtattott 330 darab ló, elkelt 231 darab. Szarvasmarha földhajtattott 820 darab, elkelt 610 darab. Mindkét vásár kellemes, élénk irányzatú volt.

Hirek.

— **Kinevezés.** Domahidy Elemér főispán **Jeney Miklós** tiszteletbeli kapitányt valóságos kapitánynya, **Bucsházy Jenőt** pedig közgazgatási gyakornokká nevezte ki.

— **Magyar nemes.** Lapunk zártakor vesszük a hirt, hogy **ő Felsőge Sesztina Lajos** nagykereskedőnek a magyar nemességet adományozta. A királyi elismeréshez szívünk mélyéből gratulálunk.

— **Zádor Lajos ünneplése.** A debreczeni ősrégi kereskedő társulat igen szép ünnepet rendezett **fenyéri Zádor Lajos** érdeműs enökének, királyi tanácsossá történt kiténtetése alkalmából Kardos László szép és tartalmas megnyitójában rámutatott arra az önzetlen, nagyrtertkü munkásságára és Zádor Lajos kiténtetésében a debreczeni kereskedők buzgó tevékenységének is jutalmazását látja. Ezután küldöttség ment az ünnepeletert, kit megjelenésekor szívből jövő éljenzéssel fogadott az illusztris társaság. Az ünnepség szép részlete volt Szántó Győző gyártulajdonos üdvözlő beszéde, mely elsorolva a kiténtetett érdemeit, egy tökéletes képet nyújtott Zádor Lajos lankadást nem ismerő, hasznos tevékenységéről. Szoyka Gyula, akadémiai igazgató a kereskedelmi oktatás fejlesztésének nagy munkáját szintén Zádor Lajos érdemeinek mondta és büszkeséggel üdvözlö benne a tudományos haladás emberét. Az ünnepele meg hatva mondott köszönetet és elhárítván magáról az érdemet, munkatársai buzgó igyekezetének tudja be a sikereket. Igéri, hogy férfi lelkének erejével, nem szünő munkásságával a jövőben is igyekezni fog a kereskedelem nagy érdekeit szolgálni. És mi meg vagyunk győződve, — visszatekintve Zádor Lajos multjára, — hogy igéretét beváltja és ernyedetlen buzgalmatól, tehetségétől és nemes szívtől közügyeink még igen sokat várhatnak.

— **A Hortobágy jogi természet.** Lapunk mai számában kezdjük meg tisztí főügyesünknek: **Magoss György** dokornak magvas tanulmányát a Hortobágy jogi természetéről. Nagy jogi tudással, a multak gazdag ismeretével van megírva ezen tanulmány, melyet olvasóink megérdemelt figyelmébe ajánlunk. Méltó, hogy foglalkozzék vele minden debreczeni ember és főleg törvényhatósági bizottságunk tagjai.

— **Értesítés.** Az 1884. évben született debreczeni illetőségű hadköteles ifjak összeírása befejeztetvén, az összeírású lajstrom folyó évi december hó 11—18-ig nyolcz napi közszemlére a katonai és illetőségi ügyosztálynál (Városház, emelet 19. szám) kitétetett; miről az érdekeltek a védőrvény utasítás 1. rész 30. §. alapján azon hozzáadás-sal értesítettnek, hogy mindenki, aki:

a) valamely kihagyást vagy téves bejegyzést vesz észre, vagy

b) az illetőségi sorozó járason kívül leendő állitattása megengedése vagy a szolgálati kötelezettség teljesítése tekintetében megengedett valamely kedvezmény iránti folyamodványok ellen kifogást akar tenni, felhivatik, hogy azt a fent megjelölt helyen jelentse be.

Egyben értesítettnek ezen korosztályba tartozó hadkötelesek, hogy a szóhuzás 1905. évi január hó 14-én délelőtt 9 órakor a városház nagy tanácstermében tartatik meg. — A katonai és illetőségi ügyosztálytól.

* **Meghívó.** A debreczeni jótékony nőegylet f. hó 10-ikén, délután 3 órakor a nőpariskola nagytermében választmányi ülést tart. — Tárgy: **A városi népkönyha ügye.** A választmány megjelenését kéri: az elnökség.

§ **A Műpártoló-egyesület képkiallitása.** Szép számú közönség részvétele mellett nyitotta meg vasárnap délután a Műpártoló-egyesület által rendezett képkiallitást **Domahidy Elemér** főispán. A városház nagyterme azóta mindig telve van az érdeklődő látogatókkal, kik lelki gyönyörrel nézik a művész kezek remek alkotásait. Lapunk egyik, művészekkel foglalkozó munkatársa legközelebb beszámol a képkiallitás értékes voltáról.

* **A gázgyári igazgató tanulmányutja.** Lapunk mai számában kezdjük meg Debreczeni Jenő gázgyári igazgató tanulmányutján szerzett tapasztalatainak közlését. Hisszük, hogy lapunk olvasói érdeklődéssel fogják olvasni az igazgató szakszerű megfigyeléseit.

— **Debreczeni Képes Kalendárium.** **Fecsey Imre** főjegyző szerkesztésében megjelent a Debreczeni Képes Kalendárium. Szép kiviteli képek és gondosan megirt cikkek ékeskednek lapjain. A diszes kiállítású, kemény kötésű műnek ára egy korona, így tehát mindenki megszerezheti. Használható czimtárat is találunk benne. Lapunk jövő számában még visszatérünk a kalendárium bővebb ismertetésére.

— **A városi népkönyha.** A városi tanács elhatározta, hogy az Árpád-téren levő, ugynevezet Csicsogó-kocsmát rendezze be a népkönyha céljaira. Nyomban átiratot is küldött a debreczeni jótékony nőegyletnek, értesítvén a hely megválasztásáról, egyben kérve a vezetés elvállalását. Mivel a kiválasztott hely a felügyeletet messze fekvésénél fogva nagyon megnehezíti és nagy terhet ró a nőegyletre, éppen ezen okból a nőegylet, mielőtt a tanács átiratára érdemileg válaszolna, előbb választmányi ülés elé terjeszti a népkönyha felügyelet ügyét.

Angol plaidek és takarók, svéd bőrkabátok Borsós Katánál.

annak jutányosabb előállítására a feladat, azután a termelt gáz fényerejének növelése, mely után ismét annak állandósítására, majd kalorikus értékének emelésére, jobb tisztítására törekszünk, vagy a munkaerő apaszthatását tesszük tanulmány tárgyává és hasonló módon állandó a törekvés a már meglévő szerkezetek és eljárási módok javítására és a legcsekélyebb eredmény sem kicsinylendő, mindenesetre megéri a ráfordított fáradságot és költséget. Ha csak egy *tizedrész perccel* több gázt tudok a szénből kivenni, az a mi kis gázgyárunknál 500 koronát jelent egy év alatt; ha a tüzelő anyagnak egy ötvened részét megtakaríthatjuk, az 600 korona. Érthető azonban az is, hogy a kísérletezés és haladás terén csak a gazdag és nagy vállalatok járhatnak elől, csak azoknak adatik a mód, hogy nagy műszaki személyzetük, laboratoriumaik és összeköttetések segítségével megbízható eredményeket érhessenek el. A kisebbek csak annyit tehetnek, hogy figyelemmel kísérik és követik az uttörőket. És hogy az egyesek által kivívott eredmények ne maradjanak elszigetelve, hanem teljes egészébe foglaltatván össze, az egész világ érdekességének közkinccsévé váljanak, arról gondoskodik a légszeszgyárak páratlan szervezkedése az amerikai, az angol és a közép-európai gázegyletekben.

A gáz- és vízzel foglalkozó szakférfiak ezidei összefüvetele Észak-Németországban Hannoverben, az előbbi évekről megszokott erős látogatottságnak örvendett. Körülbelül 800 résztvevő gyűlt össze és Németországon, Ausztrián, Magyarországon és Svájcban kívül főleg a Skandináv államok és keleti Franciaország voltak képviselve erősen, de voltak többen Oroszországból és a Balkán államokból is. Az előki székben Hannover város főköormányzója ült a német birodalmi kormány képviselőjében.

Az előadások közül megemlíthetem a Schilling Jenő müncheni egyetemi tanárét. A múlt évben kapott megbízást az egylettől beható kiszámítására és kísérleti uton való megállapítására annak, hogy nyilvános helyiségek és főképp tantermek mi módon lennének legjutányosabban és higiénikus szempontokból is legmegfelelőbbben világíthatók. A munkálatok, melyek a müncheni gázgyár és elektromostelep közbejöttével végeztek és amelyekben több mérnökön és egyetemi tanáron kívül egy japán tudós, dr. Mijairi is részt vett, a gázizzófény mellett döntenek és pedig annak indirekt felhasználása mellett. Amikor ugyanis az izzótestek *alól* reflektor tükörrel vannak eltakarva és csak a mennyezetre vetített sugarak visszénye világítja meg a termet. Ez legegyszerűsebb és a szemet legkevésbé bántó árnyéknélküli világítás. Az előadásról készített jegyzetek és vázlatok alapján kísérletet fogok vele tenni én is. Talán az épülő ipariskola lesz alkalmas e célra.

Az izzófény fotometralása a legnehezebb természettani feladatok közé tartozik. K. Kiss József tanár ural többször tapasztaltuk, hogy pontos eredményt lehetetlen volt elérni, aminek oka főképp az izzótestben levő ritka földjének sajátos természetü kisugárzásában rejlik, mely semmi felhasználható fényforrással szemben nem ad skála szerint összehasonlítható intenzitást. Az egylet még 1901-ben, a bécsi gyűlésen kiküldött egy bizottságot alkalmas mérési mód kombinálására. Ez bizony mostanig sem járt olyan eredménnyel, hogy meg letne benne nyugodni. Ellenben a bizottság igen fontos eredményre jutott, mikor kísérletezés közben kétségen felül megállapította, hogy az izzótestek fényereje nemcsak a gáz fényerejétől független, hanem bizonyos határig a kolorikus értéktől is és első sorban az eléggő gáz hőfoka bír rá befolyással. Ez igen nevezetes eredmény, mert a vizgáz, melynek ugy fényereje, mint kolorikus értéke kisebb a kőszéngázánál, éppen magasfokú elégségi hője által tűnik ki. És a kongresszuson kísérletekkel bizonyították be előttünk, hogy minél több tiszta vizgáz kevertetett a gőszéngázhoz, tehát minél hitványabb lett a keverék, annál erősebb lett az izzótest fénye, az elégségi levegő megfelelő szabályozása mellett. Pl.: egy C. égővel való sorozatnál a max: fényező volt

tiszta kőszéngáznál	80 HK.
90% ₀ +10% ₀ vizgáz hozzáadásánál	82 "
80% ₀ +20% ₀ "	85 "
60% ₀ +40% ₀ "	94 "
40% ₀ +60% ₀ "	100 "
tiszta vizgáznál	104 "

Mivel a levegő osztályozása könnyen meg lesz konstruálható, — már is vannak ilyen égők — nagyot nőttek a vizgáz chanceai. Valamivel nagyobb nyomás lesz ugyan szükséges, a mai minimális 20^m/_m helyett 3^m/_m, de ez pl. Debreczenben nem okozna nehézséget.

A berlini városi gázgyárak vegyészeti osztálya részletes jelentést tett németországi szénfajok használhatóságáról gáztermelési szempontból.

Ránk nézve nem sok haszna van, mi mindenesetre az alsó-sziléziai bányákra gyünk utalva.

Dr. Hoyer hannoveri tanár ismertette a észak-német witzei föld-

olaj forrásokat, mint amelyek olcsó karburáló anyagot fognak szolgáltatni. Minket csak annyiban érdekel az előadás, hogy Máramarosban százsorta gazdagabb forrástelepek vannak és senkise gondol a kiaknázásra és külföldről vesszük azt, ami itthon is megterem.

Hannover város mérnöki hivatalának külön osztálya van, mely fűtési feladatokkal foglalkozik. A gázgyárral és a Körting céggel szövetkezve czélszerű kályhákat, kalszifereket szerkesztettek koxra. A rajzát én is megrendeltem. A kongresszuson tartott előadás szerint kitűnő kihasználása volna a fűtőanyagoknak, más kérdés azonban, lesz-e magyar gyár, amely szállítsa? Hiszen oly rengeteg sok kitűnő dolog van, melynek előállítására nem vállalkozik nálunk senki.

Nagyon érdekes és eredményében ránk nézve fölöttébb megnyugtató volt az a jelentés, mely a vizes és száraz gázórák összehasonlítása és megvizsgálására kiküldött bizottság tett. Tudvalevő, hogy régebben kizárólag csak vizes gázórákat alkalmaztak, indítva azonban ama sokféle kellemetlenségtől, mely az órák után töltésével, főleg azonban befagyásával járt, mint egy 15—20 év óta mindinkább elterjedt a száraz gázórák alkalmazása is és pedig némely gyárosoknál bőmerítőtömlőkkel, másoknál impregnált szövet-tömlőkkel. Természetes, hogy nagy volt azoknak száma, kik a száraz órákat elvetendőnek jelentették ki. Pontatlannak és romlandónak állították. Tekintve, hogy a száraz órák mind nagyobb mennyiségben gyártattak, szükségesnek mutatkozott, hogy e sok millió értékű szerkezeteknek tulajdonságairól csakugyan hü képet nyerjünk.

A vizsgálattal megbízott csoport dr. Witzek mannheimi vegyész vezetése alatt az egész Németországból nagyszámu jó és elromlott órákat szedett össze mindenféle korból, nagyságból és gyárból. Szetszedték, az elkopott részeket vagy hibás helyeket kémiai megvizsgálták és fokozatos igénybevétel, folytonos gyors járatás és vegyi anyagokkal való kezelés által igyekeztek sok év hatását hamarabb elérni. Az eredmény, mint említém, ránk nézve, kik 1900 óta csaknem kivétel nélkül száraz órákat tartósságra is bátran versenyezhet vele. Ellenben ugy találták a kísérletezők, hogy csak a bőrtömlős szerkezetek jók. A szövet-tömlők impregnáló anyaga idővel kiporlik és a gázt átterszi. Nálunk volt mindenféle, bár véletlenül inkább csak bőrtömlős gázmérők. Ezentul nem is veszek másformát.

A bizottság egyébiránt funkcióját tovább is folytatja, amennyiben most meg a vizgáznak hatását fogják kutatni és esetleg annak káros hatása ellen valami orvosságot keresni. Szükségtelennek tartom külön hangsúlyozni, hogy a kísérlet alól kikerült szerkezeteket a hannoveri gázgyár műhelyében demonstráció alá bocsátották, hogy mi is lássuk, hogy miféle hibák fordulhatnak gázóráknál elő, mi annak az oka és mivel járhatók el.

Érdekes, — bár ez idő szerint még praktikus értékkel nem bíró előadás volt a dr. Runge tanáré a Radiumról, szintén mutatóanyagokkal összekötve, a többi előadásról — amennyiben szükséges — jelentésemnek további részével kapcsolatban fogok még szólni; a kongresszus határozatai közül pedig leglényegesebb, hogy az eddigi kísérletező bizottságok gazdag dotációjának fentartása mellett Karlsruheben az egyetemmel és gázgyárral kapcsolatban, a város és állam támogatásával egy kizárólagosan tudományos és kísérletezési célra szolgáló gázgyárat állítanak fel, melyre 70,000 márka évi segély enyvedélyezettett. Tekintve, hogy vezetését a világhírű tudós, Bunte vállalta magára, kinek laboratoriuma vegyészeti kérdésekben eddig is iráyadó volt a gáziparban, igazán nagy reményeket fűzhetünk ez uj — mondhatnám — „felsőbb légszesz akadémia“ működéséhez.

Első tekintetre feltűnik, hogy a gázgyártás tudományában most a vizgáz kérdése dominál. Főntebb előadtam az okokat is, melyek oly fontosá teszik. Még csak azt a szintén közismert tényt akarom felemlíteni, hogy vizgáztelep rendkívül alkalmas meglévő kőszéngázgyárak kibővítésére, mert akkor a kőszéngázgyár számos alkatrésze további átalakítás vagy bővítés nélkül parallel a vizgáz termelést is felveszi, ekkép aránylag csekély költséggel és területtel a légszeszgyár termelő-képességét jelentékenyen fokozhatjuk. A régi ellenvetések, a vizgáz veszélyes volta, rossz világító ereje, csekély kalorikus értéke, már mind megdőlték a technika haladása előtt, fentebb is említettem rá példát. És ma már mindenki valja, hogy a vizgáz igenis egyenrangú tényező gáziparban, hogy annak gyártása czélszerű, csak az a kérdés mi módon és mikor.

Mult évi utazásom idején a vizgáz ügyének állását kb. a következő állapotban találtam. Több kisebb-nagyobb gyár saját berendezési módjától eltekintve, főképp háromféle rendszer szerint épültek a vizgáz telepek: 1. Dr. Strache Hugó tanár rendszere. 2. Humphrey—Glasgow rendszer (főképviseelője Pintsch—Berlin). 3. A Delwick—Fleischer féle

szabadalom (főképviseelője a Deutsche Wassergas A. G. és Berlin Anhalti gépgyár).

Ezek közül Strache a vizgáz előállításának minden módjára kiterjeszkedik, tiszta carburálatlan, autocarburált, olajjal vagy benzollal carburált módszerekre. Mindazonáltal úgy látszik, hogy legkevésbé tudott elterjedni, következésképpen nem igen lehet praktikus a szerkezet. Azonban határozott véleményt még sem mondhatok. Elméletileg ismerem a berendezést, sőt a mult év őszén Strachetól kértem is egy félig-meddig részletes tervezetet Debreczen számára. E szerint meg egyik-másik kollegámnak nyilatkozata szerint ez is elég jó eljárás volna, csak hogy ilyen theoretikus adatok után nem lehet indulni, látni kellett volna ilyen telepet munkában és javítás vagy szerelés közben, erre pedig nem volt még alkalmam, mivel a Stache féle vizgázgyárak véletlenül úgy a tavalyi, mint az idei utirányomtól messze estek. Tény az, hogy Stache rendszere szerint aránylag igen kevés telep épül.

(Vége köv.)

Debreczeni Jenő.

Közgazdaság.

Vásárok.

— Steiner Jakab jelentése. —

Takarmányműek. A debreczeni terménypiaczon megtalálja az állattartó az összes takarmányműeket, a legjobb minőségtől kezdve le egészen a tengeri kőrőgig. Nemcsak a változatosság, de a piacra hozott mennyiség — eltekintve az árak alakulásától — is teljesen kielégíti a keresletet. Találunk ott homoki, fekete földi, sőt még magaslatokon termelt takarmányműeket is, de nem találjuk a legújabb fajta és gyárilag készített erőtakarmányt, amelyek melass s többféle néven kerülnek forgalomba.

Itt eltérek kissé tárgyamtól s egy rövid vásári jelentés helyett — a nyert értesülések alapján — ezen erőtakarmányokról akarok néhány megjegyzést tenni.

Erőtakarmánygyár az utóbbi években több létesült az országban. Az előállított anyag és előállításához szükséges anyag mindenik gyárnál változik s így természetesen, hogy az előállított anyagnak a tápértéke is változik. Főhasználnak cukorrépa szeleteket, napraforgó magot, olajpogácsát, tengeri csutkát, korpát, árpát, esetleg tengerit vagy zabot. Ezen anyagok mintegy össze lesznek főzve s így elegyítve erőtakarmány név alatt kerülnek forgalomba. Ezen erőtakarmányok a jelen időszakban — amidőn nagy takarmányhiány van — nagy hódítást tettek az országban s pl. a szomszéd Biharmegyének sok birtokosa ilyen anyaggal teletelti állatállományát. Jelen soraimmal célom nem az, hogy bírálatot mondjak az erőtakarmányokról — jöjjön arra is reátérek, — de kizárólagosan az a célom, hogy a közönség figyelmét komolyan felhívjam ilyen erőtakarmány készítő gyárnak Debreczenben való megalapítására. Indokaim a következők:

Elsősorban azért lenne helye Debreczenben ilyen gyár alapításának, mert az összes szükséges nyersanyagok itt igen nagy bőségben kaphatók s beszállítva ezen anyagok a gyárba, átlag métermázsánként a debreczeni gyárnak két koronával kevesebbe kerülnek, mint a budapesti gyárnak. A visszaszállított kész anyagnak az idehozatala métermázsánként ismét két koronába kerül s így kézzelfoghatóan előtünk fekszik, hogy egy debreczeni gyár által előállított erőtakarmány legalább négy koronával olcsóbb métermázsánként, mint a budapesti gyárban készült takarmány. Ha tehát Debreczenben legalább négy koronával olcsóbb egy mm. erőtakarmány előállítása mint Budapesten, akkor az itteni erőtakarmány elhelyezése biztosabb.

Arra a kérdésre, hogy lehetne-e ilyen mű árut Debreczenben és környékén elhelyezni, arra elég példa az, hogy a távol fekvő ilyen mű gyárak elég nagy üzleteket kötöttek, itt és a vidéken. Magában Debreczenben igen sok az állattartó, ki gazdálkodással nem foglalkozik, tehát nem termel semmiféle takarmányműt és ezek nagy tömege szívesen fogja venni az erőtakarmányt, ha ahhoz olcsón hozzájuthat.

Budapesten „Agraria“ név alatt, néhány nagyfuvaros százezer korona alaptőkével ilyen gyárat alapított, hogy első sorban a saját szükségletüket fedezzék. Rövid egy évi fennállás után már egy fiókgyárat is felállítottak és fedezik nemcsak a maguk lovainak szükséges adagot, de igen kiterjedt szállításuk van az ország minden részébe és igen nagy hasznot tudnak felmutatni.

Debreczenben működő ilyen mű gyár veszélyes vetélytársa lenne az országban működő összes gyáraknak, mert itt a beszerzett anyag olcsóbb, az elhelyezés innen olcsóbb. — Ha az állattartó azt fogja látni, hogy állatait ezt szívesen eszik s ennek beszerzése olcsóbb 1/3-dal a tengeri vagy zabnál, akkor szívesen fogja ezt venni. Megeszi az erőtakarmányt minden háziállat s jövőben nagy szerepe lesz ennek az állatok eltartásánál.

Piaczi árak a takarmányműekből következőképpen alakultak:

Luczerna, elsőrendű mm.	10 K — f
Luczerna, másodrendű „	9 — 8 K — f
Bükköny „	7 K — f
Lóhere „	8 K — f
Takarmány szalma „	4 K — f
Répa „	1 K 60 f
Árpa „	14 K — f
Zab „	14 K — f
Ó-tengeri „	16 K 80 f

Uj-tengeri mm. . . . . 16 K — f
Csöves tengeri „ . . . . . 9 K 80 f

Sertésvásár. A kis földhajtásnak meg volt a helyi piacon az az eredménye, hogy az árak 6—8 fillérrel szilárdultak. Fizettek 106 tól egész 110 fill.-ig, sőt kivételes prima áruért fizettek 112 fill. Elkelt 680 drb.

Marha- és lóvásár. Földhajtott 330 darab ló, elkelt 231 darab. Szarvasmarha földhajtott 820 darab, elkelt 610 darab. Mindkét vásár kellemes, élénk irányzatú volt.

Hirek.

— **Kinevezés.** Domahidy Elemér főispán *Jeney Miklós* tiszteletbeli kapitányt valóságos kapitánnyá, *Budaházy Jenőt* pedig közigazgatási gyakornokká nevezte ki.

— **Magyar nemes.** Lapunk zártakor vesszük a hirt, hogy ő Felső *Sesztina Lajos* nagykereskedőnek a magyar nemességet adományozta. A királyi elismeréshez szívünk mélyéből gratulálunk.

— **Zádor Lajos ünneplése.** A debreczeni ősrégi kereskedő társulat igen szép ünnepet rendezett *fenyéri Zádor Lajos* érdemű enökének, királyi tanácsossá történt kiténtetése alkalmából Kardos László szép és tartalmas megnyitójában rámutatott arra az önzetlen, nagyértékű munkásságára és Zádor Lajos kiténtetésében a debreczeni kereskedők buzgó tevékenységének is jutalmazását látja. Ezután küldöttség ment az ünnepeltért, kit megjelenésekor szívből jövő éljenzéssel fogadott az illusztris társaság. Az ünnepség szép részlete volt Szántó Győző gyártulajdonos üdvözlő beszéde, mely elsorolva a kiténtetett érdemeit, egy tökéletes képet nyújtott Zádor Lajos lankadást nem ismerő, hasznos tevékenységéről. Szoyka Gyula, akadémiai igazgató a kereskedelmi oktatás fejlesztésének nagy munkáját szintén Zádor Lajos érdemeinek mondta és büszkeséggel üdvözli benne a tudományos haladás emberét. Az ünnepelt meghatva mondott köszönetet és elhárítván magáról az érdemet, munkatársai buzgó igyekezetének tudja be a sikereket. Igéri, hogy férfi lelkének erejével, nem szűnő munkásságával a jövőben is igyekezni fog a kereskedelem nagy érdekeit szolgálni. És mi meg vagyunk győződve, — visszatekintve Zádor Lajos multjára, — hogy ígértét beváltja és ernyedetlen buzgalmától, tehetségétől és nemes szívetől közügyeink még igen sokat várhatnak.

— **A Hortobágy jogi természete.** Lapunk mai számában kezdjük meg tiszti főügyészünknek: *Magoss György* doktornak magvas tanulmányát a Hortobágy jogi természetéről. Nagy jogi tudással, a multak gazdag ismeretével van megírva ezen tanulmány, melyet olvasóink megérdemelt figyelmébe ajánlunk. Méltó, hogy foglalkozzék vele minden debreczeni ember és főleg törvényhatósági bizottságunk tagjai.

— **Értesítés.** Az 1884. évben született debreczeni illetőségű hadkötelesek ifjak összeírása befejeztetvén, az összeírás lajstrom folyó évi december hó 11—18-ig nyolcz napi közszemlére a katonai és illetőségi ügyosztálynál (Városház, emelet 19. szám) kiténtetett; miről az érdekeltek a védtörvény utasítás I. rész 30. §. alapján azon hozzáadásal értesítetnek, hogy mindenki, aki:

a) valamely kihagyást vagy téves bejegyzést vesz észre, vagy

b) az illetőségi sorozó járason kívül leendő állíttatása megengedése vagy a szolgálati kötelezettség teljesítése tekintetében megengedett valamely kedvezmény iránti folyamodványok ellen kifogást akar tenni, felhívatik, hogy azt a fent megjelölt helyen jelentse be.

Egyben értesítetnek ezen korosztályba tartozó hadkötelesek, hogy a sorshuzás 1905. évi január hó 14-én délelőtt 9 órakor a városház nagy tanácstermében tartatik meg. — A katonai és illetőségi ügyosztálytól.

* **Meghívó.** A debreczeni jótékony nőegylet f. hó 10-ikén, délután 3 órakor a nőipariskola nagytermében választmányi ülést tart. — Tárgy: *A városi népkonyha ügye.* A választmány megjelenését kéri: az elnökség.

§ **A Müpártoló-egyesület képkiallítása.** Szép számu közönség részvétele mellett nyitotta meg vasárnap délután a Müpártoló-egyesület által rendezett képkiallítást *Domahidy Elemér* főispán. A városház nagyterme azóta mindig telve van az érdeklődő látogatókkal, kik lelki gyönyörrel nézik a művész kezek remek alkotásait. Lapunk egyik, művészekkel foglalkozó munkatársa legközelebb beszámol a képkiallítás értékes voltáról.

* **A gázgyári igazgató tanulmányutja.** Lapunk mai számában kezdjük meg Debreczeni Jenő gázgyári igazgató tanulmányutján szerzett tapasztalatainak közlését. Hisszük, hogy lapunk olvasói érdeklődéssel fogják olvasni az igazgató szakszerű megfigyeléseit.

— **Debreczeni Képes Kalendárium.** *Vecsey Imre* főjegyző szerkesztésében megjelent a Debreczeni Képes Kalendárium. Szép kivitelű képek és gondosan megírt cikkek ékeskednek lapjain. A diszes kiállítás, kemény kötésű műnek ára egy korona, így tehát mindenki megszerezheti. Használható czimtárat is találunk benne. Lapunk jövő számában még visszatérünk a kalendárium bővebb ismertetésére.

— **A városi népkonyha.** A városi tanács elhatározta, hogy az Árpád-téren levő, ugnyvezet Csicsogó-kocsmát rendezi be a népkonyha céljaira. Nyomban átiratot is küldött a debreczeni jótékony nőegyletnek, értesítvén a hely megválasztásáról, egyben kérve a vezetés elvállalását. Mivel a kiválasztott hely a felügyeletet messze fekvésénél fogva nagyon megnehezíti és nagy terhet ró a nőegyletre, éppen ezen okból a nőegylet, mielőtt a tanács átiratára érdemileg válaszolna, előbb választmányi ülés elé terjeszti a népkonyhai felügyelet ügyét.

Angol plaidek és takarók, svéd bőrkabátok Borsos Katánál.

Uri divat, kalap és fehérnemű üzlet Békés Lajos Debreczen, Piacz-u. 44. dr. Ujfalussy-ház. Angol női bluzsokat, férfi fehérneműeket és kelen-gyékert mérték szerint a legszebb kivitelben készít.

Értesítés!

Tisztelettel értesítem a kiskereskedő és ismét elárú-sítókat, hogy a mai kor igényeinek teljesen megfelelő

nagybani fűszer- és liszt-raktárt

rendeztem be. Teljes igyekezetem és törekvéssel oda fogok hatni, hogy t. vevőimnek a legolcsóbb árakban szolgálhassak.

Hogy ezt teljesíthessem, csak udvari raktárhelyisé-geket tartok, így a nagy üzleti bér, berendezés és sze-mélyzeti bér kiadásokat megtakarítom, áruimat tehát a legolcsóbban bocsáthatom a t. vevőim rendelkezésére.

Megnyertem továbbá a hírneves nagyváradi Adria malom kizárólagos liszt elárúsítását eredeti árakban és abból állandóan nagy raktárt tartok.

Raktárain megtekintését és szíves pártolást kérve teljes tisztelettel

Friedman Lipót,

Hatvan-utca 35., az udvarban.

Pontos és szolid kiszolgálás. Tessék meggyőződést szerezni.

Karácsonyi és ujévi aján-
= déknak igen alkalmas. =

Szomoru órák.

Irta: KONCZ ÁKOS.

Ára gyönyörű vászonkötésben
4 kor. Kapható a szerzőnél.

Legszebb férfi-divat ujdonságok.
Kalapok. Cilinderek.

Kitűnő szabású fehérneműek. Elegáns nyakkendők. Sapkák.
Kesztyűk és Harisnyák feltűnő olcsó árban

FEKETE JAKAB

uri-divat üzletében Fötér.

Világhírű amerikai sár- és hó-
cipők egyedüli raktára.

Polgari Takaré- és Segélyszövetkezet

Debreczen.

Olcsó kölcsönöket nyújt
kényelmes visszafizetési
feltételek mellett, a köl-
csönök kamatai heten-
ként, a heti befizetésekkel
≡ együtt is fizethetők. ≡

60 krajczár

egy liter legfinomabb

anthracen-tanta.

Piacz-utca 12.

(Stenczinger-ház)

a papirkereskedésben.

Üzlet áthelyezés.

Tisztelt vevőink és a t. közönség szíves tudomására
hozzuk, hogy

könyv-, papir- és zeneműkereskedésünket

a modern igényeknek megfelelően, tetemesen megnagyobbítva,
a Kossuth-utca 11. számú házba (Zádor-ház) egyenesen e célra
átalakított fényes helyiségbe helyeztük át.

Ezen üzlethelyiségünk megtekintésére — mely csaknem
látványosság számba megy — tisztelettel kérjük fel tisztelt
vevőinket.

Kiváló tisztelettel

Hegedüs S. és Sándor I.

előbb László Albert és Társa

Debreczenben, Kossuth-utca 11. szám alatt.

A főpiaczi üzlethelyiségünk kiadó. 5-3

TELEFON 308.

MELOCCO PÉTER

TELEFON 308.

GYŐR. ~ ~ ~ BUDAPEST. ~ ~ ~ DEBRECZEN.

Képviselő: Debreczen és Hajdumegye részére: LUKÁCS VILMOSNÁL, Hatvan-utca 5.

Márványmozaiklap.
Műkő- és Czeméntárgyár.
Beton és vasbeton.
Építési vállalat.
Átereszek készítése.

Szabadalmazott géppel gyártott kar-
mantyus és csömöszölt Cze-
mentesövek, Csatornázás.
Beton és Granitto Ferrazo burkoló
munkák.

Lukács Vilmosnál kaphatók rendkívül olcsó áron
a JOHN-féle kéménytoldó,

mely minden kémény huzatát megjavítja, füstzaklatást megszüntet.

Remekművü ujdonságok érkeztek **LÖFKOVITS ARTHUR**

||| óras, ékszerész és vésnöki
műtermében. DEBRECZEN. |||

bel- és külföldi gyógyszerkülönlegességek

a naponta fölmerülő

gyógyszer-ujdonságok, hasonszenvi gyógyszerek,

kötszerek, szépítőszerek

legnagyobb raktára Debreczen és vidékére

Mihalovits J.

gyógyszertára s gyógyszerészeti laboratoriuma

Debreczenben,

Főpiacz 31. szám, a városházzal szemben.

Felhívás.

A Debreczeni Kölcsönös-Segélyző-Egylet

mint korlátolt felelősséggel alakult szervezet, alapszabályai értelmében

1905 január hó 1-én nyitja meg a **XXII-ik** évtársulatot.

A szervezet célja, hogy tagjainak olcsó és a heti befizetésekkel könnyen törleszhető kölcsönöket nyújtson, továbbá, hogy apró kötelező betétekkel a takarékoságra még a szegényebbeknek is alkalmat szolgáltatson.

Törzsbetét tőkénk közel 5 millió koronát tesz, melyet tagjainknál kölcsönökben helyeztünk el.

Egyletünknek jelenleg 8200 tagja van, akik 12,000 betéti könyvecskével 75,000 törzsbetétet fizetnek.

Minden belépő aláírásával kötelezi magát, hogy a jegyzett törzsbetéteket hetenként, vagy előre több hétre pontosan befizeti.

Egy törzsbetét 40 fillér (20 krajczár) heti befizetésre kötelez.

Egy-egy évtársulat 6 évre alakul, melynek leteltével az évtársulat felszámol és minden tag befizetett összegén kívül a hat évi haszoneredményből törzsbetéteinek arányában reá eső részét megkapja és így az élvezett kölcsön után fizetett kamatainak nagy része is visszatérül. — A felszámolásnál mutatkozott haszoneredmény mindenkor a befizetett összeg 6% kamatos-kamatjának felel meg, noha kölcsöneink után 6%-os kamatot számítunk.

A szervezet egyenlő jogu tagja az is, ki egy vagy több üzletrész fizetésére kötelezi magát. Egy üzletrész értéke 120 korona, mely havonként 5 koronás, vagy tetszés szerinti nagyobb részletekben is befizethető.

Tagjaink kényelmére 1905 január hó 1-től kamatszámolási kölcsönöket folyósítunk, a tag külön kamatot nem fizet, kölcsöneit kamatlevonás nélkül kapja és az esedékes kamat a heti befizetésekkel számoltatik el. 100 korona kölcsön 6 év alatt kamattal együtt heti 40 fillér fizetéssel törleszhető. — Elsőrendű bekebelezések mellett ugyanezen alapon 12 év alatti visszafizetésre is adnak kölcsönök. 1000 korona heti 2 korona 40 fillér fizetése mellett törleszhető, a végelszámolásnál a tag javára mutató összeg, mely betétenként körülbelül 4—5 korona lehet, részére kifizettetik. — Minden tag a belépéskor, minden egyes törzsbetét vagy üzletrész után egyszersmindenkorra 40 fillér (20 krajczár) beiratási díjat fizet, mely a tartalékok gyarapítására fordítatik. A veszteségi tartalék- és nyugdíjalap összege már 135,000 koronát tesz. — A XVI-ik, vagyis 1899-iki évtársulat végleges elszámolása és kifizetése 1905. évi február hó végén történik. — Vidéki tagoknak díjmentesen adunk postatakarékpénztári befizetési lapokat. — Debreczen, 1904 november hóban.

Fenyéri Zádor Lajos, elnök.

Dr. Szántó Sámuel, igazgató.

Uj tagok már most felvétetnek az egylet helyiségében

(Zádor Lajos ur házában, Kossuth-utca 11-ik szám, udvari keresztépülete első emeletén).

Heti befizetések a jövő évre már most elfogadtatnak.

≡ Pongrácz Géza ≡

papír gyáriraktárában DEBRECZEN, „Bika”-

szálló mellett:

legdivatosabb dobozos levél-papírok, vízfestészeti virág- és tájkép minták, legújabb francia sportképek, dr. Schönfeld-féle olajfestékek és vásznak; angol, svéd és solingeni, zsebkések; helybeli és alkalmi képes levezőlapok egyedüli nagy választékban.

Porcellán kályhák budweissi és honi gyártmányokban.

Cserépkályhák átrakásánál a fűtőképesség tetemes emelésére és a lakás gyors felmelegítésére a feltűnést keltő új találmányu **multiplikátor** betétet felelősség mellett ajánlom.

Meidingi rendszerű, valamint multiplikátor-betétű köpenyes kályhák, acél és zománcozott köpenynyel.

Konyhák, magyar tornyos és francia rendszerben, valamint porcellán burkolatban.

Fürdőkádak horganylemezből, festve és fűtőkészülékkel, valamint porcellán burkolattal.

Vas- és rézbutorok legnagyobb raktára.

==== Legolcsóbb bevásárlási forrás. ====

Tóth Gyula Debreczen, Placz-u. 20., 27.

Szolid árak!

Megérkeztek!!

Őszi és téli női kabátok és gallérok, férfi-öltönyök és téli kabátok, divatos barchetok és flanellek, legjobb minőségű vásznak jutányos árak mellett árusítatnak

havi és heti részletfizetésre

Kohn Herman

áruháza Hatvan-u. 17.

Női kelmékben dus választék.

Czégre ügyelni!

Ruhafestő

és vegyszertisztító intézet

HABÉCZY ANTAL

DEBRECZEN,

Széchenyi-utca 42-ik sz.

Telefon 323.

Fehérnemű
Gőzmosoda!!!

Debreczen szab. kir. város könyvnyomdája

Városházépület. (Kossuth-utca.)

A modern technika legújabb vívmányaival felszerelve, készít mindenféle nyomtatványokat a leg egyszerűbbtől a legdíszesebbig, jutányos ár mellett.

Meghívók, eljegyzési kártyák, üzleti nyomtatványok, körlevelek a legzölésesebben állítatnak ki. — **V**idéki megrendeléseket pontosan eszközöl.

Tartós betűerczből készült tömöntvényekkel helybeli és vidéki nyomdák, könyvkötőknek jutányos ár mellett a legrövidebb idő alatt szolgálunk.

Sürgönczim: VÁROSI NYOMDA.
Telefon: 270. — Alapítotott 1561-ben.

A vidéki toronyórák készítését, javítását, ugyszintén járatok átalakítását pontosan, rövid idő alatt, teljes szakértelemmel készíti s azokról helyszíni szemle után terveztet, illetve költségjegyzéket ingyen szolgál.

KÓNYA LÁSZLÓ

órák, 14 év óta Debreczen szab. kir. város toronyórása

DEBRECZEN, KOSSUTH-UTCZA, VÁROSHÁZ-ÉPÜLET.

Ajánlja a mai kor igényeinek megfelelő szolid berendezésű
óra üzletét és órajavitó műhelyét.

Valódi svájci zseborákat, láncokat, fali, inga, asztali, schotten és amerikai wecker órákat a legegyszerűbbtől a legfinomabb minőségig.

Mindenmü órák javítását és átalakítását gyorsan és jutányos árak mellett.

Régi arany- és ezüst-tárgyakat, vagy töredékeket legmagasabb árért beváltak vagy becserelek. Helybeli és vidéki megrendeléseket pontosan és lelkiismeretesen teljesítik.